

cussió en el treball de la intel·ligència, perquè mentre l'enginy d'ell s'aguditza i li assegura un domini superficial, per una mena de papalloneig conscient, ella s'enfonsa en la *flomba* profunda de l'ésser, submergida i abstreta en el joc inconscient de la creació», *Pigmalió*, 5 (ix, O. C., 158b39).

En les meves corregudes per l'alt Empordà arreplegant les dades de l'*Onomasticon*, vaig procurar algun cop dur la conversa cap aquesta idea, fins que a Cabanes (1958) va sorgir espontàniament, en fer-me relatar 10 la llista de gorgues i altres hidrònims del terme, «la *flômba* d'en Madèu» en el Rec del Molí, que em comentaren: «aquesta té poca aigua».

Hi ha mots força semblants, diversos, en diverses llengües no pas ben inconnexes amb la nostra. 15 a) Danès *flom* 'aiguamoll, prat inundat', nor. *flom-tid* 'temporada d'inundacions' («season of freshets»), nor. *flomme* 'arribar la marea alta', i nor. dial. *flomm* substantiu f. 'desbordament' («überschwemmung»), que encara que mot purament noruec i dialectal, ha estat 20 usat en dano-noruec literari, i se'n serví Ibsen en la seva comèdia juvenívola (1862, ed. Heidelb., 1910) *Kjaerlibetens Komædie* (p. 122). Mot germànic de la família del dano-noruec *flod* 'marea', angl. *flood* 'inundació', al. *flut* 'riuada', etc., si bé amb sufixació diferent. Però com hauria arribat això a nosaltres? Car 25 no sembla gaire raonable imaginar un manlleu a la llengua dels normands destructors d'Empúries.

Geogràficament ben raonable fóra pensar a relacionar amb mots com: b) prov. *toumple* m. «gouffre, 30 abíme, fondrière, mare, amas d'eau dormante» usat parlant del baix Roine pel «felibre dels petons» Anseume Mathieu, i per les enamorades d'ell i de Mistral, en el proverbi «Dins li gros *toumple* se pesçon li gros *pèis*». *Toumplino* en Mireio: «de la *toumplino* / four- 35 quejaire, gardian, gardianoun, ren pouquè / se n'en sauvé» per «excavation, trou dans une rivière où l'eau se précipite avec fracas»; ja en la *Vida de Sant Honorat*, provençal de c. 1200, un infant és llançat dins una caixa «sus lo Rose», desapareix, i després el cerquen 40 «li pescador de bon coraje / --- / sorzian su dinz la marina, / tro al sòl de la gran *tomplina*, / mas anc no pogron querre tant / que poguessan trobar l'enfant» (*PSW* vii, 271).

Aquest mot oc. recorda estranyament el grup de: 45 c) l'a-al. ant. *tumphilo* 'remolí, gorg, bullidor' («strudel»), a-al. mj. *tümpfel* 'lloc fondo en aigua estancada o corrent, gorga' («lache»), angl. *dimple* 'clotet', alemany mod. *tümpel* [manllevat, en el S. xvi, dels dialectes ostmitteldeutsch], i germà per tant del lituà 50 *dumbù* 'jo m'enfonso, quedo buit'; però almenys quant al provençal, la *t-* sembla postular un vell germanisme (essent DH- indeuopea), qui sap si provinent del burgundi (?), del longobard (?) o d'algun incert dialecte gòtic, per més que les correspondències fonètiques d'aquestes dentals no serien gaire ortodoxes. Ara bé, per a una *f-* inicial catalana ja no semblaria gaire inversemblant suposar que una DH- inicial s'hagués tornat F- en un llenguatge del grup sorotàptic. 55

Veg. més avall la probable etimologia sorotàptica de 60

flumaire < SROUMA-MAGENO-. Doncs si l'arrel *flum-/flom-* en *flumaire* ve d'un FROUM- = SROUM- sorotàptic, podríem pensar: d) en un sorotàptic FROUM-APA 'aigües del corrent', compost amb un germà de l'indoirani AP- 'aigua, riu' (sànskrit *āps* 'aigua', *Rig-Veda* vi, 35.1), avè. *āfs*, illiri *Mess-āpii*, *Sal-āpia*, hitita *ḫap-* 'corrent, riu', pruss. ant. *ape* 'riu', *apus* 'deu, font', lit. *ūpė* 'riu', letó *upe* 'riu' (Pok., *IEW*, 51; Pok. *Urillyrier*, 110 ss.; Lindeman, *Einl. Laryng.*, 47), incloent-hi els NLL francesos tan sovint analitzats com contenint el nom d'una «aigua» o riuet, del tipus *Jemmappes*, -*èje*, i llurs congèneres germanitzats del Baix Rin. ¿Seria *flomba* tot ell el resultat de la síncope normal de la postònica interna FROM(Ā)PA > *fomba* (amb *l* de *flom*, com en *flumaire*)?

En fi: e) també es podria dir que el plural FLUMINA hauria pogut passar a *flomna (cf. FEMINA > *hemna* abans d'arribar a *jembra*); si de vegades hi ha fetgut diferenciació de *mn* en *md* (*nd*) (llanda LAMINA, colonda COLUMNA), fóra potser concebible que la diferenciació s'hagués fet en *mb* (en alguna zona bordelesa del gascò s'ha passat de *MN* a *ml*, *double-Dieu*). La veritat és que no es coneixen paral·lels fonètics d'aquest tipus; i, abans que tot, un plural 'rius' no és bona base semàntica per a 'gorga'.

En últim terme pensem sobriament si es pot trobar alguna pista més recent. De fet hi ha *xomba* amb el mateix valor de *flomba* en alguna comarca veïna; jo mateix tinc noció d'haver-ho sentit. Ruyra ens explica de *xomba*: «aquest terme el vaig recollir de boca d'una família de Sils: explicaven que al riu hi havia una *xomba*, d'on era difícil treure els carruatges que hi entraven; estranyaren que jo no entengués el mot *xomba*, com si fos molt conegut: és «aquell sota bauma d'un riu on les aigües són més fondes que als voltants --- imita en certa manera el soroll d'un cop pesant que cau dins aigües profundes: *Xom!... bum!...*» (O. C., 861).

De fet el mateix escriptor se'n va servir després en tres passatges de les seves obres: «tragué --- una bombeta d'oli, l'encengué --- va deixar la bombeta --- redavallà ràpidament --- arribat a baix, es submergí dintre la *xomba* d'ombres del recó de l'escala i, des d'allí --- sotjà sigillosament cap a la cuina ---» (*Idilli d'en Temme*, a. 1920; *Pinya de Rosa* II, 195.4). Doncs és curiós que això ho retrobem, enllà de l'altre cap dels Pirineus, en basc: *txonbo* «zambullidura, acció de meter-se de cabeza en el agua» (també adj. «cabizbajo»), per més que segons Azkue no sigui mot gaire general en la llengua sinó solament del dialecte biscaí, i encara recollit per ell només en el Txorierrí, la zona aturonada a la dreta del baix Nervión, dret al Nord de Bilbao (últim extrem occidental del domini lingüístic basc).

La cosa més raonable i senzilla sembla doncs atenir-se, pel que fa a *xomba/txonbo*, al judici de Ruyra: creació onomatopeica. I considerar que *flomba* pot sortir d'un *flom* o *flomna* originari (FLUMEN, -INA), per síntesi d'aquest amb l'onomatopeia *xomba*.⁴

Hi ha encara un mot català que té tota l'aparença